

Til
Plan- og bygningsetaten
PBE Kommuneplanavdeling og bybane
(Arbeidssted) v/Knut Andreas Knutsen

Intern korrespondanse

Vår referanse: 2021/17816-2
Saksbehandler: Mette B. Torslett
Dato: 28. mai 2021

Fra
Byantikvaren

Byantikvarens uttalelse til høring av offentlig arealplan for Dokken PlanID: H208

Vi viser til arealstrategi for Dokken som er på høring fra 07.05.2021-29.05.2021

Anbefaling

Vi ber om at alle moment i det følgende blir lagt inn og til grunn i arealstrategien, og slik blir del av hovedgrepet og det videre planarbeidet, og spesifikt ber vi om at:

- Alle bygninger med historisk interesse og ulik grad av verneverdi samt strandlinje 1880, vil inkluderes i arealstrategikartet. Jf. Kartvedlegg: KMG (KMG Bergen vest, fokusområde: Nøstebukten, Dokken og Møhlenpriskaien) Februar 2021

Arealstrategi- Dokken 2050

Arealstrategien skal konkretisere retning, rammer og føringer for et byplangrep for Dokken, med de tilhørende områdene Nøstebukten og Møhlenpriskaien.

Byantikvaren har vært med i de interne prosessene knyttet til paralleloppdragene for Dokken og det videre arbeidet med arealstrategi. I forbindelse med dette har vi gitt innspill til arbeidet og utarbeidet et supplerende kulturminnegrunnlag for Dokken (KMG Bergen vest, fokusområde: Nøstebukten, Dokken og Møhlenpriskaien, februar 2021) og en bygningsdokumentasjon på Nøsteboden, samt gitt innspill til de tekniske mulighetsstudiene som utarbeides av ulike konsulenter.

Kulturminnegrunnlaget *KMG: Kommunedelplan kollektivsystem Bergen vest, delstrekning sentrum* har ligget til grunn for utviklingsarbeidet allerede fra start av, mens KMG Dokken og div. innspill og dokumentasjoner er gitt i løpet av prosessen.

Bergen bystyre vedtok i juni 2019 en kulturminnestrategi for Bergen «Identitet med særpreg». <https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/kulturminner-i-bergen/kulturminnestrategien/identitet-med-sarpregekulturminnestrategi-for-bergen>
Denne legges til grunn i våre faglige vurderinger.

Berørte kulturhistoriske verdier

Nøstebukten: Nøstet er et historisk byområde av nasjonal interesse med et stort antall bygninger fra før 1900. Deler av området omfattes av kulturminnet fredet bygrunn jf. Kulturminneloven. Bebyggelsen har utviklet seg i en «selvgrodd» og uregulert struktur i forbindelse med byutvidelsen i Bergen på 1600-tallet. Den bevarte trehusbebyggelsen synliggjør utbredelse, struktur og sammenheng i Bergens urbane bebyggelse frem til 1900-

tallet. Området er et unikt bygningsmiljø og viser Bergens lokale byggeskikk og kontinentale impulser, er et helhetlig kulturmiljø typisk for det historiske Bergen, og er svært sårbart for endringer.

Ekstra varsomhet må utvises ved endringer på bygninger og åpne areal. Historiske veifar med opprinnelige gatebredder og siktlinjer, samt historisk bebyggelsesstruktur med hager, bakplasser og uthus skal bevares. Historiske veifar og allmenninger med opprinnelige gatebredder og siktlinjer skal bevares. Byantikvaren tilråder brosteinsdekke i gatene og skiferdekke på fortau i historiske bystrøk. Historiske grønne strukturer som hager, parker, bytrær og alléer må bevares.

Dokken: Frem til slutten av 1800-tallet var Dokken et bynært område preget av landlig idyll med store og fornemme privathus med hageanlegg, og mindre kaianlegg langs opprinnelig strandlinje. Flere lysthus er bevart, men strandlinjen er i dag bygget ned med industri- og havnevirksomhet fra slutten av 1800-tallet, og omfattende havneutvidelser i Puddefjorden. Langs hovedveien finnes funksjonalistisk murgårdbebyggelse med verneverdi, oppført etter krigen. Området er heterogent og innehar kulturminneverdier av ulik karakter.

Lystgårder i området har høy verneverdi og ekstra varsomhet må utvises ved endringer. Teknisk- industrielle kulturminner som fabrikkbygninger og havneskur, samt krigsminner, er ofte mer robuste og har en høyere tålegrense for endring, forutsatt at endring skjer med ivaretagelse av kulturminneverdiene i den videre byutvikling.

Møhlenpriskaien: Havneskurene på Møhlenpriskaien og Dokkeskjærskaien en viktig del av Bergen havns tekniske infrastruktur. Havneskurene representerer en tidsdybde og har ulik grad av arkitektonisk verdi. Skur 26, Fjordgaten 5, har som krigsminne en verdi utover at det også er et havneskur med arkitektoniske og tekniske verdier. På Møhlenpriskaien og langs Damsgårdssundet skiller bebyggelsesstrukturen seg fra den tidligste sjønære bygningsstrukturen. Havneskurene er strukturert på en måte som historisk er tilpasset dypvannskaier og en motorisert havneaktivitet, hvor skurene lå på langs og parallelt med kaifrontene. Dette som struktur anbefales vurdert videreført i ny byutvikling.

Landskap og ekspansjon i sjø: Fjordlandskapet og byfjorden i Bergen er grunnleggende historiske landskapspremissar og et viktig overordnet kulturlandskap. Historisk strandlinje og havneforhold forklarer stedsdannelse og utvikling - de setter kulturminnene på land inn i en sammenheng. De siste årene har store utfyllinger i Nøstebukten i forbindelse med etableringen av Sydnesutstikkeren og utvidelser av Dokkeskjærskaien, ført til at vannspeilet i Puddefjorden er drastisk redusert. Landskapsrommet er betydelig endret over relativt kort tid, historisk sett, og er derfor svært sårbart for videre utfyllinger.

Et av delprosjektene som inngår i Arealstrategien er *Landskap og ekspansjon i sjø*. Byantikvaren understreker at Sjøfrontstrategien, som ligger til grunn i planarbeidet, kun angir enkelte arealer som *undersøkelsesområder* for en potensiell utfylling.

Ettersom fjordlandskapet er en del av det historiske kulturmiljøet, er vi skeptisk til ytterligere utfyllinger, ut over de deler som allerede ligger inne i gjeldende planer.

Det er også viktig å påpeke at den historiske lesbarheten av området blir understreket av at det utfylte arealet som Dokken stort sett består av, fortsatt er flatt. Byantikvaren fraråder derfor ytterligere utfyllinger og endring av landskapsform i sjø eller som høydedrag, da det vil føre til svekkelse av viktige kulturhistoriske verdier.

Vurdering og konklusjon

Kulturminnegrunnlaget, (KMG Bergen vest, fokusområde: Nøstebukten, Dokken og Møhlenpriskaien) gir en overordnet oversikt over berørte kulturminneverdier for området Nøstebukten, Dokken og Møhlenpriskaien. Det kan slås fast at disse er høye for deler av det aktuelle området.

Foreliggende kulturminnegrunnlag sier noe om de samlede kulturmiljøene som blir berørt av byutviklingen på Dokken, og mindre detaljert om enkeltminner og de tilliggende kulturmiljøene som sammen utgjør den store helheten. Det vil være nødvendig med mer detaljerte analyser når planarbeidet har kommet lenger og alle interesser er lagt til grunn.

Ettersom byutviklingsplanene på Dokken er i en relativt tidlig fase, og angir et fremtidig mulig scenario for utviklingen, mener vi at det vil være naturlig og nødvendig å inkludere alle bygninger som vi har pekt på som er av historisk interesse i grunnlagsmaterialet. På lik linje med andre sektorer vil også kulturminnene dermed bli gjenstand for en saksutredning underveis i de ulike prosessene, og de kulturhistoriske verdiene vil bli argumentert for og vektet mot våre andre samfunnsinteresser jf. Kulturminnestrategiens hovedmål og delmål. Særlig vil vi fremheve pkt 2 og delmål 2.3 og 2.4:

2. I Bergen skal kulturminneverdier ivaretas og forvaltes gjennom ansvarlig og klimavennlig bruk, gjenbruk og transformasjon.

2.1 Styrke innsatsen for å fremme bevaring, vedlikehold og gjenbruk av bygninger og bygningsdeler.

2.2 Bidra til forskning og utvikling av gode eksempler på klimatilpassing og energiøkonomisering der hensynet til kulturminneverdier legges til grunn.

2.3 La bevaring, transformasjon og ny bruk være det foretrukne alternativet der kulturminner har mistet sin opprinnelige funksjon.

2.4 La kommunens egne eiendommer utvikles som gode forbildeprosjekter med overføringsverdi.

2.5 Inkludere eventuell riving av eksisterende bygningsmasse i det totale klimagassregnskapet for nye tiltak

I tillegg opplyser vi om nye nasjonale føringer i form av ny stortingsmelding vedtatt i april 2020: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/kulturmiljo/id2697943/>

«Gjennom meldinga vert "kulturmiljø" innført som eit samleomgrep for kulturminne, kulturmiljø og landskap. Omgrepet understrekar verdien av heilskap og samanheng, og tilknytninga til den øvrige klima- og miljøpolitikken blir tydelegare. Gjennom meldinga vert "kulturmiljø" innført som eit samleomgrep for kulturminne, kulturmiljø og landskap. Omgrepet understrekar verdien av heilskap og samanheng, og tilknytninga til den øvrige klima- og miljøpolitikken blir tydelegare. Kulturminne og kulturmiljø spelar ei sentral rolle i berekraftig byutvikling. Kulturmiljø skal bidra til berekraftig utvikling gjennom heilskapleg samfunnsplanlegging. Kulturmiljø er eit felles gode som kan bidra til både miljømessig, sosial og økonomisk berekraft.»

Vi ber om at alle moment blir lagt inn og til grunn i arealstrategien, og slik blir del av hovedgrepet og det videre planarbeidet, og spesifikt ber vi om at:

- Alle bygninger med historisk interesse og ulik grad av verneverdi samt strandlinje 1880, vil inkluderes i arealstrategikartet. Jf. Kartvedlegg: KMG (KMG Bergen vest, fokusområde: Nøstebukten, Dokken og Møhlenpriskaien) Februar 2021

Med hilsen
Byantikvaren

Johanne Gillow - leder
Mette Torslett - saksbehandler

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Kopi: